٢٥ ساڵ و چەن هێندە لە بیر بەسەر لە هێنان لە بەدەستدا لە ئەمەش ئەنجامی لە بەشداریکردنی ئەم ڕاپۆرتە چی دەڵێن

چەند هەنگاوێک لە بیر بەسەر لە هێنان لە بەدەستدا لە ئەمەش ئەنجامی لە بەشداریکردنی ئەم ڕاپۆرتە چی دەڵێن

مەلەو/ئەندام لە هەڵەبجەیە

ئەمڕۆ ٤ ئەیلول ٢٠٢٤ ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە هۆڵی کۆبوونەوەی پەرلەمان لە بەغدا کۆبوونەوەیەکیان ئەنجامدا بۆ تاوتوێکردنی ڕاپۆرتی ٢٥ ساڵی هەڵەبجە و ئەنفال. ئەم کۆبوونەوەیە بە داوای سەرۆکی پەرلەمان کۆمەڵ محەمەد ئەنجام درا و تیایدا ٤٧ ئەندام بەشداریان کرد. ئامانجی سەرەکی کۆبوونەوەکە ئەوە بوو کە ڕاپۆرتی کۆمیسیۆنی باڵا بۆ مافی مرۆڤ لە کوردستان پێشکەش بکرێت و ڕەخنەی لێ بگیرێت و ڕاوێژی لەسەر بکرێت بۆ ئەوەی ڕاپۆرتەکە بە فەرمی وەک بڵگەنامەیەکی ئەرشیفی پەرلەمان تۆمار بکرێت.

کۆمیسیۆنی باڵا بۆ مافی مرۆڤ لە کوردستان ڕاپۆرتەکەی لە ٤٢ لاپەڕە پێکهاتووە و تیایدا هاتووە کە ٢٥ ساڵ دوای ڕووداوەکانی هەڵەبجە و ئەنفال هێشتا هەزاران کەس بێ زانیاری لە شوێنی ئەو کەسانەی کە بە بۆمبی کیمیایی و چەکی قەدەغەکراو کوژران لە گۆڕێکی هاوبەشدا نێژراون. ڕاپۆرتەکە ئاماژە بە ٤٨٢ گۆڕی هاوبەش دەکات کە تا ئێستا لە هەڵەبجە و ئەنفال دۆزراونەتەوە و تەنها ٢١٤ کەس لە ڕووی ناسنامەوە ناسراون. واتە نزیکەی نیوەی ئەو کەسانەی کە لە ڕووداوەکە کوژراون هێشتا ناسراو نین و ناوی ڕاستەقینەیان نەزانراوە.

کۆمیسیۆنەکە ئاماژە بە چەند کێشەیەک دەکات کە ڕێگە لە بەدەستهێنانی ڕاستی و دادپەروەری دەگرن. یەکێک لە گرنگترینیان کەمی بڵگەنامەی فەرمییە لە ساڵانی ٦٠ و ٧٠ی سەدەی ڕابردوودا. زۆرێک لە بڵگەنامەکان لە لایەن ئەمنی و سەربازییەوە دەشێوێنران یان لە ناوچە جیاوازەکانی عێراق و دەرەوەی عێراقدا شاردراونەتەوە. هەروەها زۆرێک لە شاهێدان ترسی هەیە بە ئاشکرا قسە بکەن لە ترسی ئەوەی کە جارێکی تر ڕووبەڕووی هەڕەشە ببنەوە.

کۆمیسیۆنەکە داوا لە حکومەتی عێراق کردووە کە بودجەیەکی تایبەت بۆ کۆکردنەوەی بڵگەنامە و توێژینەوە دابنێت و هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان بکات. هەروەها داوا لە پەرلەمان کراوە کە یاسایەک دابڕێژێت کە ڕێگە بدات بە دامەزراندنی دادگایەکی تایبەت بە مافی مرۆڤ لە کوردستان کە وەک دادگای باڵای عێراق کار بکات و ڕێگە نەدات کە تاوانبارانی ئەو ڕووداوانە بە بێ سزا بمێنن.

سەرۆکی پەرلەمان لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا ڕایگەیاند کە پەرلەمان بڕیاری داوە کە ڕاپۆرتەکە بە فەرمی وەک بڵگەنامەیەکی ئەرشیفی پەرلەمان تۆمار بکرێت و داوا لە لیژنەی یاسایی و مافەکان کراوە کە لە ماوەی ٦٠ ڕۆژدا ڕاوێژ لەسەر ئەو یاسایە بکات کە باسی لێکۆڵینەوەکە کرا. ئەو بڕیارە بە ٦٤ دەنگ لە کۆی ٢٧٥ دەنگی ئامادەبووان پەسەند کرا و ٤ کەس دژی بڕیارەکە دەنگیان دا و ٧ کەس بێدەنگ بوون.

لە لایەکی تریشەوە چەند ئەندامێکی پەرلەمان ئاماژەیان بە کێشەکانی ناو کۆمیسیۆنەکە کرد و گوتیان کە کۆمیسیۆنەکە پێویستی بە سەربەخۆیی تەواو هەیە و نابێت لە ژێر کاریگەری حزبەکاندا بێت. ئەندامێکی تر گوتی کە ئەگەر یاسا دابڕێژرێت دەبێ بە شێوەیەک بێت کە هەموو لایەنەکان تێیدا بەشدار بن و ڕەخنەی لێ نەگیرێت کە تەنها لایەنێکی دیاری کراو سوودی لێ وەردەگرێت.

ئەمڕۆ چەند کەسێک لە شارەکە بە تایبەتی لە هەڵەبجە و ئەنفال ڕایانگەیاند کە ئەوان ڕازین بە ڕاپۆرتەکە بەڵام داوا دەکەن کە بەرپرسیارانی ڕووداوەکە بە تاوانبار دابنرێن و سزا بدرێن. یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵەی قوربانیانی کیمیا گوتی کە ئەوان ئامادەن لە هەموو شتێک خۆشبن بە مەرجێک ئەو کەسانەی کە ئەوان بە کوژەر دەزانن ببرێنە دادگا و بە ئاشکرا لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا بکرێت.

کۆمیسیۆنی باڵا بۆ مافی مرۆڤ لە کوردستان ڕایگەیاند کە ئەوان ئامادەن لە ماوەی ٦٠ ڕۆژی داهاتوودا کۆبوونەوەی تایبەت بە ڕاپۆرتەکە ساز بکەن و داوا لە هەموو لایەنەکان دەکات کە بە ئەرێنی لەگەڵیدا بجووڵێنەوە. ئەوان ئاماژەیان بە ئەوەش کرد کە ئەگەر یاسا دابڕێژرا و پەسەند کرا، دەبێ بە یەکەمین یاسا لە مێژووی عێراقدا کە تایبەت بە مافی مرۆڤی قوربانیانی ڕژێمی پێشوو دابڕێژرێت.

لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا هاتووە کە ئەگەر ئەم ڕاپۆرتە بە شێوەیەکی باش جێبەجێ بکرێت، دەتوانێت ببێتە هۆی کۆتایهێنان بە زۆر کێشەی دەروونی و کۆمەڵایەتی کە هاوڵاتیانی هەڵەبجە و ئەنفال هەیانە. بەڵام ئەگەر بە پێچەوانەوە بێت و تەنها وەک پێویستێک سەیر بکرێت بەبێ کاریگەری، ئەوا متمانەی خەڵک بە دەسەڵات زیاتر کەم دەبێتەوە و کێشەکە درێژە دەکێشێت بە بێ چارەسەر.

(مەلەو/ئەندام لە هەڵەبجەیە)

ئەمڕۆ ٤ ئەیلول ٢٠٢٤ ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە هۆڵی کۆبوونەوەی پەرلەمان لە بەغدا کۆبوونەوەیەکیان ئەنجامدا بۆ تاوتوێکردنی ڕاپۆرتی ٢٥ ساڵی هەڵەبجە و ئەنفال. ئەم کۆبوونەوەیە بە داوای سەرۆکی پەرلەمان کۆمەڵ محەمەد ئەنجام درا و تیایدا ٤٧ ئەندام بەشداریان کرد. ئامانجی سەرەکی کۆبوونەوەکە ئەوە بوو کە ڕاپۆرتی کۆمیسیۆنی باڵا بۆ مافی مرۆڤ لە کوردستان پێشکەش بکرێت و ڕەخنەی لێ بگیرێت و ڕاوێژی لەسەر بکرێت بۆ ئەوەی ڕاپۆرتەکە بە فەرمی وەک بڵگەنامەیەکی ئەرشیفی پەرلەمان تۆمار بکرێت.

کۆمیسیۆنی باڵا بۆ مافی مرۆڤ لە کوردستان ڕاپۆرتەکەی لە ٤٢ لاپەڕە پێکهاتووە و تیایدا هاتووە کە ٢٥ ساڵ دوای ڕووداوەکانی هەڵەبجە و ئەنفال هێشتا هەزاران کەس بێ زانیاری لە شوێنی ئەو کەسانەی کە بە بۆمبی کیمیایی و چەکی قەدەغەکراو کوژران لە گۆڕێکی هاوبەشدا نێژراون. ڕاپۆرتەکە ئاماژە بە ٤٨٢ گۆڕی هاوبەش دەکات کە تا ئێستا لە هەڵەبجە و ئەنفال دۆزراونەتەوە و تەنها ٢١٤ کەس لە ڕووی ناسنامەوە ناسراون. واتە نزیکەی نیوەی ئەو کەسانەی کە لە ڕووداوەکە کوژراون هێشتا ناسراو نین و ناوی ڕاستەقینەیان نەزانراوە.

کۆمیسیۆنەکە ئاماژە بە چەند کێشەیەک دەکات کە ڕێگە لە بەدەستهێنانی ڕاستی و دادپەروەری دەگرن. یەکێک لە گرنگترینیان کەمی بڵگەنامەی فەرمییە لە ساڵانی ٦٠ و ٧٠ی سەدەی ڕابردوودا. زۆرێک لە بڵگەنامەکان لە لایەن ئەمنی و سەربازییەوە دەشێوێنران یان لە ناوچە جیاوازەکانی عێراق و دەرەوەی عێراقدا شاردراونەتەوە. هەروەها زۆرێک لە شاهێدان ترسی هەیە بە ئاشکرا قسە بکەن لە ترسی ئەوەی کە جارێکی تر ڕووبەڕووی هەڕەشە ببنەوە.

کۆمیسیۆنەکە داوا لە حکومەتی عێراق کردووە کە بودجەیەکی تایبەت بۆ کۆکردنەوەی بڵگەنامە و توێژینەوە دابنێت و هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان بکات. هەروەها داوا لە پەرلەمان کراوە کە یاسایەک دابڕێژێت کە ڕێگە بدات بە دامەزراندنی دادگایەکی تایبەت بە مافی مرۆڤ لە کوردستان کە وەک دادگای باڵای عێراق کار بکات و ڕێگە نەدات کە تاوانبارانی ئەو ڕووداوانە بە بێ سزا بمێنن.

سەرۆکی پەرلەمان لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا ڕایگەیاند کە پەرلەمان بڕیاری داوە کە ڕاپۆرتەکە بە فەرمی وەک بڵگەنامەیەکی ئەرشیفی پەرلەمان تۆمار بکرێت و داوا لە لیژنەی یاسایی و مافەکان کراوە کە لە ماوەی ٦٠ ڕۆژدا ڕاوێژ لەسەر ئەو یاسایە بکات کە باسی لێکۆڵینەوەکە کرا. ئەو بڕیارە بە ٦٤ دەنگ لە کۆی ٢٧٥ دەنگی ئامادەبووان پەسەند کرا و ٤ کەس دژی بڕیارەکە دەنگیان دا و ٧ کەس بێدەنگ بوون.

لە لایەکی تریشەوە چەند ئەندامێکی پەرلەمان ئاماژەیان بە کێشەکانی ناو کۆمیسیۆنەکە کرد و گوتیان کە کۆمیسیۆنەکە پێویستی بە سەربەخۆیی تەواو هەیە و نابێت لە ژێر کاریگەری حزبەکاندا بێت. ئەندامێکی تر گوتی کە ئەگەر یاسا دابڕێژرا و پەسەند کرا، دەبێ بە یەکەمین یاسا لە مێژووی عێراقدا کە تایبەت بە مافی مرۆڤی قوربانیانی ڕژێمی پێشوو دابڕێژرێت.

ئەمڕۆ چەند کەسێک لە شارەکە بە تایبەتی لە هەڵەبجە و ئەنفال ڕایانگەیاند کە ئەوان ئامادەن لە هەموو شتێک خۆشبن بە مەرجێک ئەو کەسانەی کە ئەوان بە کوژەر دەزانن ببرێنە دادگا و بە ئاشکرا لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا بکرێت. یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵەی قوربانیانی کیمیا گوتی کە ئەوان داوا دەکەن کە بەرپرسیارانی ڕووداوەکە بە تاوانبار دابنرێن و سزا بدرێن. یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵەی قوربانیانی کیمیا گوتی